

Pr. Vasile Florin FLORESCU

**PREOTUL PROFESOR
VASILE GHEORGHIU –
VIAȚA ȘI OPERA**

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2019

CUPRINS

INTRODUCERE	11
1. Argumentul și obiectivele cercetării	11
2. Actualitatea și relevanța temei în contextul cercetării actuale ..	14
3. Stadiul actual al cercetării în domeniu	19
4. Structura tezei de doctorat	21
5. Metodele de cercetare utilizate	28

CAPITOLUL I

VIATA ȘI OPERA PREOTULUI PROFESOR VASILE GHEORGHIU – O REFERINȚĂ ÎN STUDIUL BIBLIC ROMÂNESC LA FACULTATEA DE TEOLOGIE DE LA CERNĂUȚI

1.1. Facultatea de Teologie de la Cernăuți – mărturie ortodoxă a teologiei și culturii românești în spațiul bucovinean	31
1.1.1. Învățământul teologic din Bucovina – reperi istorice	31
1.1.2. Institutul teologic diecezan (1827-1875)	33
1.1.3. Facultatea de Teologie din Cernăuți în perioada 1875-1940	36
1.1.4. Ultimii ani de existență ai Facultății de Teologie din Cernăuți-Suceava (1940-1948)	45
1.2. Catedra de Studiul biblic și Exegeza Testamentului Nou de la Facultatea de Teologie din Cernăuți	56
1.2.1. Arhim. prof. Vasile de Repta (1873-1896)	57
1.2.2. Prof. univ. dr. Iustin Moisescu (1940-1946)	59
1.2.3. Diac. prof. univ. Nicolae Nicolăescu (1947-1948)	61
1.3. Vasile Gheorghiu – referințe biografice	63

1.4. Opera părintelui profesor Vasile Gheorghiu – o sumă de coordonate în metodologia cercetării biblice noutestamentare	68
1.4.1. Cărți	68
1.4.2. Lucrări în manuscris	69
1.4.3. Studii și articole	69
1.4.4. Predici și traduceri	71
1.4.4.1. Predici	71
1.4.4.2. Recenzii	72
1.5. Vasile Gheorghiu – apărător al ortodoxiei și al identității românești în evenimentele unirii Bucovinei cu Regatul României din 27 octombrie 1918	73

CAPITOLUL II
ISAGOGIA NOUTESTAMENTARĂ
ÎN OPERA PĂRINTELUI PROFESOR VASILE GHEORGHIU

2.1. Primele exerciții de isagogie din cercetarea biblică românească	79
2.2. Adresanții Epistolei către Galateni – articularea unui răspuns la problema teritoriului Galatiei din perspectiva unei geografii etnice sau a unei geografii administrative	81
2.2.1. Galatia din punct de vedere istoric	83
2.2.2. Relațiile Sf. Ap. Pavel cu galatenii, reflectate în Noul Testament	87
2.3. <i>Introducerea în Sfintele cărți ale Testamentului Nou –</i> un monument al cercetării isagogice noutestamentare	102
2.4. Isagogia românească înainte și după publicarea <i>Introducerea în sfintele cărți ale Testamentului Nou</i>	105
2.5. Raportul literar dintre cele trei evanghelii dintâi sau Problema sinoptică – o analiză critică în cercetarea biblică	120

2.6. Noi probleme privitoare la limba greacă a cărților Noului Testament – introducere în vocabularul grecesc al Noului Testament	134
2.7. Tradiția despre Apostolul și Presbiterul Ioan până la Eusebie al Cezareei – exercițiu de verificare a autenticității scrierilor ioanice	139
2.8. Viața și activitatea Sf. Apostol Paul – primul studiu științific în limba română despre Sf. Apostol Pavel	146

CAPITOLUL III

CRITICA ȘI HERMENEUTICA TEXTULUI BIBLIC ÎN CERCETAREA PĂRINTELUI PROFESOR V. GHEORGHIU

3.1. Critica textului Noului Testament în preocuparea profesorului bucovinean prin elaborarea <i>Novum Testamentum graece cum apparatu critico</i>	183
3.2. Contribuția profesorului bucovinean la definitivarea actualului sistem de identificare și catalogare a codicelor biblici	187
3.3. Observațiuni critice relative la textul evanghelistului Mateiu 19, 16 – o exemplificare de critică a textului biblic	195
3.3.1. Locurile paralele de la Marcu și de la Luca	201
3.3.2. Traducerile vechi ale Noului Testament	202
3.3.3. Mărturii ale Sfinților Părinți	204
3.4. Lucrările cu un caracter exegetic. Conținutul și importanța lor	207
3.4.1. Exegeza în orizontul cercetării Profesorului V. Gheorghiu	207
3.4.2. <i>Ceva despre Magii care s-au închinat Mântuitorului</i>	210
3.4.3. <i>Bunavestire</i> – note exegetice la Luca 1, 26-38	216
3.4.4. <i>La început era Cuvântul</i> – note exegetice la Ioan 1, 1-5	223

3.4.5. <i>Ce hotărăște Sfântul Paul cu privire la căsătoria preoților? – reflecție exegetică asupra condițiilor matrimoniale ale candidaților la hirotonie</i>	232
3.4.6. <i>Eshatologia în gândirea prof. Vasile Gheorghiu: exegeza unui text controversat (Apoc. 20, 1-10)</i>	238
3.4.7. <i>Epistola lui Iuda. Introducere și comentariu</i>	247
3.4.8. <i>Der Jakobusbrief untersucht und erklärt (Epistola lui Iacob. Analiză și explicații)</i>	256
3.4.9. <i>Epistola către Romani – traducerea și comentariile profesorului Vasile Gheorghiu</i>	257
3.4.10. <i>Sfânta Evanghelie după Mateiu cu comentariu</i>	269
3.4.11. <i>„Așa să vă rugați” (Mateiu 6, 5-18). Fragment din predica de pe munte a Domnului nostru Iisus Hristos – exegeza rugăciunii „Tatăl nostru”</i>	282
3.5. <i>Referințe la hermeneutica și critica textului biblic în predici, discursuri ocazionale și recenzii</i>	301
3.5.1. <i>Predicile și discursurile ocazionale</i>	301
3.5.2. <i>Recenzii</i>	316
3.5.2.1. <i>Recenzii ale lucrărilor scrise de arhimandritul Iuliu Scriban</i>	318
3.5.2.2. <i>Recenzii ale lucrărilor scrise de profesorul Gheorghe I. Ghia</i>	322
3.5.2.3. <i>Recenzii ale lucrărilor profesorului diacon dr. Haralambie Roventța</i>	326
3.5.2.3.1. <i>Recenzia lucrării Originea și valoarea istorică a Evangheliei după Ioan</i>	326
3.5.2.3.2. <i>Recenzia lucrării Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel</i>	327
3.5.2.3.3. <i>Recenzia lucrării Limba și stilul Sfântului Apostol Pavel din Epistola către Efeseni</i>	329
3.5.2.4. <i>Recenzia lucrării Introducere în sfintele cărți ale Testamentului Vechiu scrisă de profesorul Vasile Tarnavschi</i>	330
3.5.2.5. <i>Recenzia lucrării Prologul evangheliei a patra scrisă de părintele Sofron Vlad</i>	332

3.5.2.6. Recenzia lucrării <i>Învieerea Domnului nostru Iisus Hristos. Apologie istorică</i> , a ieromonahului Antonie Harghel	333
3.5.2.7. Recenzia lucrării <i>Cum se poate orându-i cronologia vieții Sfântului Apostol Pavel pe baza inscripției de la Delphi?</i> scrisă de Constantin Nonea	335
3.5.2.8. Recenzia lucrării <i>Noțiunea și originea divină a Apostolatului</i> , scrisă de profesorul Zeno Muntean	336
3.5.2.9. Recenzia lucrării <i>Mărturia Sfântului Apostol Pavel despre viața și învățătura Mântuitorului</i> scrisă de preotul profesor Sofron Vlad	337

CAPITOLUL IV

TEME DOGMATICE ÎN ORIZONTUL TEOLOGIC AL PROFESORULUI PREOT VASILE GHEORGHIU

4.1. <i>Problema mântuirii noastre – esențializare dogmatică a învățăturii despre mântuire în Biserică</i>	341
4.1.1. Sensul mântuirii în teologia ortodoxă	341
4.1.2. Păcatul originar	353
4.1.3. Originile teoriei satisfacției și consecințele ei	357
4.2. <i>Ideea de împăcare și mântuire la noi, la romano-occidentali și la protestanți</i>	373
4.3. <i>Despre planul de mântuire și realizarea acestuia în legătură cu Efeseni 1, 3 - 2, 10</i>	384

CAPITOLUL V

NOȚIUNI DE CRONOLOGIE, CALENDARISTICĂ ȘI CALCUL PASCAL REFLECTATE ÎN OPERA PROFESORULUI VASILE GHEORGHIU

5.1. Societatea Națiunilor și propunerile ei calendaristice	395
5.2. Evoluția calendarului în viața religioasă	403
5.2.1. Calendarele popoarelor antice	403

5.2.2. Calendarul roman	409
5.2.3. Calendarul iulian	411
5.3. Deficiențele calendarului iulian sesizate și interpretate de profesorul Vasile Gheorghiu	413
5.4. Reforma calendaristică Occidentală	416
5.5. Acceptarea reformei calendaristice de la 1582 în lumea catolică, protestantă și ortodoxă	420
5.6. Acceptarea reformei gregoriene a calendarului în lumea ortodoxă	424
5.7. Reforma calendaristică „Ortodoxă Română”	431
5.8. Neajunsurile științifice ale calendarului gregorian	435
5.9. Conferința de la Constantinopol din 1923	437
5.10. Reforma calendaristică „ortodoxă română”	440
5.11. Problema stabilizării datei sărbătorii Paștelui	442
5.12. Reforma calendaristică „ortodoxă română” în Biserica Ortodoxă Română	458
CONCLUZII	463
ANEXA	465
BIBLIOGRAFIE	483

INTRODUCERE

1. Argumentul și obiectivele cercetării

O lucrare de cercetare a operei prof. Vasile Gheorghiu am considerat-o necesară datorită faptului că el este unul dintre cei mai mari profesori de teologie ortodoxă, iar operele lui, deși au fost scrise cu aproximativ un secol în urmă, nu și-au pierdut nimic din importanța lor, ba dimpotrivă, conținutul lor se arată astăzi ca fiind de mare actualitate. Întâlnirea cu lumea universitară de acum un secol permite o analiză foarte pertinentă asupra modului cum a evoluat învățământul universitar românesc din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, până astăzi, iar stricta studiere a operelor prof. Vasile Gheorghiu ne relevă modul cum Biserica Ortodoxă Română, prin slujitorii ei, prin profesorii de teologie, a înțeles să răspundă marilor probleme cu care s-a confruntat din a doua jumătate a sec. al XIX-lea până astăzi. Deși unele dintre acestea par astăzi depășite (problema calendaristică, calculul pascal, unele probleme isagogice), totuși, pentru acea perioadă, ele au fost adevărate momente de încercare pentru Biserica Ortodoxă Română, care a fost nevoită să dea răspunsurile cele mai corecte, pe deplin fundamentate în Sfânta Scriptură și în învățătura noastră creștină, bimilenară. Răspunsurile acestea au fost elaborate de către marii profesori de teologie ai vremii, printre care, la loc de mare cinste, este și profesorul cernăuțean Vasile Gheorghiu.

Domeniul în care a excelat prof. Vasile Gheorghiu este cel al studierii și explicării Noului Testament. Pentru a reda cât mai fidel, cât mai ortodox învățătura nouotestamentară, profesorul cernăuțean a folosit două metode de pregătire: desăvârșirea pe plan universitar, printr-o cercetare continuă, printr-o îmbunătățire permanentă a calității și a cantității cunoștințelor, iar cealaltă cale de pregătire a fost: desăvârșirea pe plan duhovnicesc, permanenta îngrijire a marelui profesor de a fi mai înainte de toate preot, slujitor al Bisericii și un desăvârșit creștin. Biserica mărturisește

că Sfânta Scriptură nu numai că vorbește despre Hristos și despre învățătura Sa, predicându-L, făcându-L cunoscut lumii, ci, ea însăși este Cuvântul Lui Dumnezeu. Ca urmare, cunoașterea Sfintei Scripturi va însemna aprofundarea comuniunii cu Hristos Cuvântul, iar această cunoaștere prin comuniune, prof. Vasile Gheorghiu a încercat să o facă accesibilă tuturor creștinilor prin operele sale. Acestea nu au un mod de prezentare prin care să îndepărteze o parte din cititorii simpli, să se adreseze doar mediului universitar, profesori și studenți teologi, ci ele au fost scrise în așa fel încât să poată fi citite și înțelese, în toată profunzimea lor, de către toți cititorii lor, de către toți bunii creștini care doreau și care doresc și astăzi să-L cunoască pe Hristos.

Această privire în urmă, care a fost studierea operei prof. Vasile Gheorghiu, a coincis cu studierea unei epoci, unei etape din istoria țării și a Bisericii noastre. Părintele profesor Haralambie Roventța este unul dintre aceia care au surprins în lucrările lor și au mărturisit strânsa legătură dintre evoluția Statului Român și evoluția învățământului în general și a celui teologic în special: „Nu-i o simplă întâmplare faptul că întemeierea Facultății de Teologie din București are loc în același an cu ridicarea României, după războiul neatârării, la rangul de Regat (1881). După cum stăpânirea politică se ridică de la formarea Principatelor, conduse de un domn, la aceea de Regat, condus de o dinastie regească, la fel, școalele teologice se ridică de la 1881 de la simple seminarii și academii, la rangul consacrat în știința universală ca Facultate de Teologie, încadrată în celelalte ramuri de știință ale Universității. Neamul nostru a făcut de atunci progrese uriașe în toate ramurile de cultură, inclusiv cel al Teologiei. Este interesant, la această aniversare, să privim înapoi munca științifică realizată în una din ramurile cele mai însemnate ale Teologiei, cea a Noului Testament. Această lucrare ne ajută mai bine să păstrăm continuitatea științifică cu înaintașii noștri și să râvnim a duce mai departe, după cerințele vremii noastre, ceea ce ei au început și au realizat pentru vremea lor.”¹ Părintele Haralambie Roventța avea în vedere strict evoluția învățământului teologic românesc și a întregii științe teologice în general din ultima parte a sec. al XIX-lea și până la jumătatea sec. al XX-lea. Dar, urmând modul său de gândire, devine cu atât mai interesant și mai relevant pentru noi cei de astăzi, să facem aceeași analiză a evoluției

¹ Haralambie ROVENȚA, *Studiul Noului Testament la noi în ultimii 50 de ani (1881-1931)*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1932, p. 3.

teologice pornind de mai devreme, din anul 1875, chiar mai înainte și până în timpurile de astăzi. El și-a conturat analiza sa pe această perioadă pentru că, în anul 1881 a fost înființată Facultatea de Teologie de la București, dar, în lucrarea mea am putut să merg cu câțiva mai în adâncul istoric pentru că, omul și opera prof. Vasile Gheorghiu sunt în cea mai intimă apropiere cu Facultatea de Teologie de la Cernăuți, care a fost înființată în anul 1875, iar istoricul acestei școli teologice ne arată și legătura ei organică, internă cu vechiul Institut Teologic de la Cernăuți. Studiindu-l pe prof. Vasile Gheorghiu avem, deci, acces la o pagină memorabilă din istoria Bucovinei, dezrădăcinată în acea perioadă de Regatul României și la un moment de referință din evoluția învățământului teologic românesc, pentru că „opera cea mai vastă și totodată cea mai științifică în domeniul studiilor Noului Testament în românește aparține însă profesorului de la Facultatea de Teologie din Cernăuți, Vasile Gheorghiu, ale cărui publicațiuni se întind în decursul ultimilor 30 de ani.”²

Deosebit a fost faptul că, datorită realităților istorice care au plasat Bucovina între anii 1774-1918, în interiorul Imperiului Austro-Ungar, evoluția învățământului teologic bucovinean a fost diferită de evoluția învățământului teologic din Regatul României. Singura școală teologică din Bucovina în cei 144 de ani de stăpânire austro-ungară a fost Institutul Teologic de la Cernăuți, care a fost transformat în 1875 în Facultatea de Teologie din cadrul noii Universități imperiale din Cernăuți. Dat fiind faptul că Bucovina era parte integrantă a Imperiului Austro-Ungar, încă de la înființare, Universitatea din Cernăuți, în general și toate cele trei Facultăți: de Drept, de Filosofie și de Teologie, au fost organizate după normele Universităților occidentale, iar profesorii și studenții cernăuțeni studiau și îndeplineau toate rigorile învățământului universitar occidental de la sfârșitul sec. al XIX-lea.

Născându-se în acest context istoric, Facultatea de Teologie de la Cernăuți și prin ea întregul învățământ teologic bucovinean, au avut o evoluție distinctă față de restul învățământului teologic românesc. Una din particularitățile acestui învățământ teologic bucovinean constă în faptul că, fiind parte integrantă a sistemului de învățământ austro-ungar, profesorii și studenții teologi români au avut acces cu ușurință la cursuri de specializare făcute la marile Universități occidentale și au avut acces la marile Biblioteci universitare din Occident. Astfel, cele mai luminate minți

² *Ibidem*, p. 29.

ale profesorilor și studenților teologi ortodocși români s-au întâlnit în sfera universitară cu întreaga cultură teologică apuseană, romano-catolică și protestantă. Din această întâlnire s-a născut și a evoluat învățământul teologic bucovinean, iar unul dintre luceferii ce strălucesc pe bolta acestui învățământ este preotul profesor Vasile Gheorghiu.

2. Actualitatea și relevanța temei în contextul cercetării actuale

Într-un moment în care Biserica este pusă să dea răspunsurile la problemele noi, de actualitate și în care ispitele care îi încearcă pe bunii noștri credincioși sunt din ce în ce mai mari și din ce în ce mai puternice, trebuie ca să devenim creștinii model ai timpurilor noastre. Această obligație a Bisericii și a noastră a fiecăruia de a ne adapta și de a face față provocărilor lumii contemporane într-o manieră proprie Bisericii Ortodoxe și răspunzând nevoii societății contemporane de a primi hrană spirituală din partea noastră, de a primi un punct de sprijin în această lume schimbătoare, implică în primul rând o bună cunoaștere a învățaturii noastre ortodoxe. Această cunoaștere vine din studierea Sfintei Scripturi, a operelor Sfinților Părinți și a Scriitorilor bisericești și a operelor marilor noștri profesori de teologie. Unul dintre cei mai importanți profesori de teologie este preotul Vasile Gheorghiu: „Personalitatea Preotului și Profesorului Dr. Vasile Gheorghiu culminează în savantul care a condus știința ortodoxă română a Testamentului Nou la înflorire și a înzestrat-o pentru prima dată cu opere definitive.”³

Toți care l-au cunoscut – colegi de la Facultatea de Teologie sau studenți – și i-au studiat operele prof. Vasile Gheorghiu au concluzionat că: „Timp de 37 de ani de rodnică și binecuvântată activitate, părintele profesor a ilustrat catedra sa cu un prestigiu unic și competență neîntrecută, continuând opera începută de către înaintașii săi la catedră, profesorii Vasile Ianovici și Vasile (Vladimir) de Repta. Părintele Dr. Vasile Gheorghiu a fost profesorul de vocație în concepție înaltă a cuvântului. Era adânc pătruns de adevărurile pe care le preda cu atâta căldură, încât cucerea inimile studenților săi. Cursurile sale de la catedră, ca și cele populare de extensiune universitară, precum și nenumăratele sale

³ Grigorie T. MARCU, *Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu*, în „Revista Teologică”, Anul XXIX, 1939, Nr. 1, p. 18.

conferințe, predici, discursuri, cuvântări, erau ascultate de studenți și de public cu viu interes și cu deplină mulțumire sufletească, pentru că izvorau dintr-un suflet care era încălzit de dragostea creștină, fără margini.”⁴ Alt ucenic al profesorului Vasile Gheorghiu afirma că acesta „avea să ajungă suprema mândrie a Facultății de Teologie ortodoxă de la Universitatea din Cernăuți și una dintre gloriile Teologiei ortodoxe române de totdeauna.”⁵

Ceea ce l-a impus pe prof. Vasile Gheorghiu ca pe o mare personalitate a culturii românești și a Bisericii noastre a fost faptul că el a fost un mare profesor, a fost un erudit în cel mai profund sens al cuvântului și a fost un adevărat slujitor al Bisericii.

Ca și profesor și-a început cariera la data de 31 august 1901 la Catedra de Studiul și Exegeza Testamentului Nou de la Facultatea de Teologie de la Cernăuți urmându-i ilustrului său înaintaș, profesorului Vladimir de Repta. Până la data de 1 octombrie 1938 când a fost pensionat, el a fost timp de 37 de ani o personalitate reprezentativă pentru învățământul teologic bucovinean. Profesorul Grigorie T. Marcu, ultimul doctorand al profesorului Vasile Gheorghiu, spunea: „Din câte am văzut[...] și din ce am auzit de la alți elevi ai săi, am rămas cu convingerea că adâncimea științei Profesorului Dr. Vasile Gheorghiu făcea cea mai bună tovarășie cu o metodă *norocoasă* de predare a materialului de studii, întregite de un tact pedagogic exemplar. Cele mai dificile probleme le rezolva întotdeauna simplu și pe înțelesul tuturor, cu siguranța dascălului totdeauna binepregătit. Un curs al Profesorului Dr. Vasile Gheorghiu se învăța pe jumătate în clasă [...]. Cât apreciau studenții d-sale această purtare omenoasă, nici nu mai e nevoie să spunem. Se știe că tinerețea e necruțătoare, că se înflăcărează ușor și tot atât de ușor se potolește. Cu toate acestea, e greu de crezut că ar exista vreun elev al Profesorului Dr. Vasile Gheorghiu care să nu-i păstreze o admirație neprecupețită și durabilă.”⁶

Ca învățat și mare gânditor, prof. Vasile Gheorghiu s-a impus de aproape 40 de ani ca o mare personalitate în teologia românească și în teologia occidentală din acea perioadă. Din studierea lucrării *Studiul Noului Testament la noi în ultimii 50 de ani (1881-1931)* a profesorului Haralambie Roventza se poate constata cu mare claritate care era nivelul

⁴ Vladimir PRELIPCEANU, *Profesorul pr. dr. Vasile Gheorghiu*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, Anul XXXVI, Nr. 1-2, 1969, p. 30.

⁵ Grigorie T. MARCU, *op. cit.*, p. 1.

⁶ *Ibidem*, *op. cit.*, p. 15.

învățământului teologic în general și al Studiului Noului Testament în special, înaintea operelor prof. Vasile Gheorghiu.

El a fost un deschizător de drumuri și și-a exprimat opinia în probleme teologice care erau în plină dezbatere în acea perioadă: problema îndreptării calendarului, problema francmasoneriei, problema sinoptică, probleme legate de critica textuală a Sfintei Scripturi, probleme legate de calculul pascal, probleme cronologice referitoare la viața Sfântului Apostol Pavel, probleme de exegeză biblică. La unele dintre acestea au mai fost teologi români care încercaseră să le dea răspunsurile cuvenite, la altele el fiind primul care le-a cercetat și le-a rezolvat „definitiv”, după cum spunea prof. H. Roventța: „O operă atât de variată și de voluminoasă nu poate fi analizată aici. Contribuția ei este foarte însemnată. Este destul să amintim că profesorul Gheorghiu ne-a dat cel dintâi în românește un studiu dezvoltat și științific despre *Viața și activitatea Sf. Ap. Paul*, despre normele criticii textuale în *Reformele recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou*, despre problema sinoptică, în *Raportul literar dintre cele trei Evanghelii dintâi* și, în fine, opera sa *Introducerea în sfintele cărți ale Testamentului Nou*, care formează o încununare a întregii sale activități. Este iarăși vrednic de menționat că prof. Gheorghiu a încercat să soluționeze unele din chestiunile cele mai dezvoltate din Noul Testament.”⁷

Opera profesorului cernăuțean este caracterizată prin modestie, prin caracterul tradițional ortodox și prin erudiție. „Aceste calități au o valoare decisivă pentru soluționarea dreaptă și ortodoxă a diferitelor chestiuni grele ce sunt studiate. Aceste calități fac pe autor să pună întreaga sa știință biblică pentru sprijinirea datelor tradiționale ale Bisericii, așa încât, opera sa e prin convingere și argumentare științifică cu totul în făgașul conservator ortodox.”⁸ Caracterizând opera profesorului său, Grigorie T. Marcu spunea: „Opera este întru totul conformă cu omul care a înfăptuit-o: adâncă, temeinică și bogată. Din fiecare pagină a ei descifrezi o grijă delicată – uneori aparent exagerată – a autorului de a-și documenta fiecare afirmație cu cât mai multe, mai bune și mai vrednice de crezare mărturii bibliografice. Acest fapt se datorește posibilităților inepuizabile de informare exactă și de severă investigație științifică de care Preotul

⁷ Haralambie ROVENTȚA, *op. cit.*, p. 31.

⁸ *Ibidem*, p. 31.

Profesor Vasile Gheorghiu dispunea ca puțini alții. Tot ce a realizat acest fecund și învățat teolog are calitățile lucrului bine făcut.”⁹

Pentru a întregi portretul marelui profesor Vasile Gheorghiu și pentru a aduce încă un argument în favoarea necesității studierii temeinice astăzi a operei profesorului Vasile Gheorghiu, trebuie precizat și faptul că marele profesor și marele teolog Vasile Gheorghiu a fost și a rămas până în ultima clipă a vieții un smerit slujitor al Bisericii. Cariera universitară și slujirea Altarului s-au completat reciproc, prin slujirea liturgică prof. Vasile Gheorghiu pătrunzând mai profund tainele științei teologice. A fost hirotontit preot în anul 1896 și a slujit până în ultimele clipe ale vieții. A fost hirotosit Protoprezbiter în anul 1908, în anul 1918 Arhiprezbiter-Stavrofor, iar în anul 1925 a primit rangul de Arhiprezbiter Mitrofor.

Dragostea cu care studia teologia și profunzimea operelor sale se regăsesc și în slujirea liturgică. La catedra universitară îl făcea cunoscut pe Hristos studenților teologi, iar la amvonul bisericii îl predica pe Hristos tuturor creștinilor: „Cât s-a ostenit preotul Dr. Vasile Gheorghiu întru învățatură se va vedea în cele următoare, iar cu câtă tragere de inimă s-a nevoit să propovăduiască cuvântul Evangheliei, rezultă cât se poate de limpede din nenumăratele predici pe care le-a ținut la atâtea ocazii. Unele din ele au fost publicate ca predici model în Revista „Candela”. Este de-a dreptul impresionantă bucuria cu care Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu se arăta totdeauna gata să predice. Cu atât mai impresionantă, cu cât savanții renumiți, de talia I.P.C. Sale, pentru care știința pe care o exploatează și o valorifică nu mai păstrează niciun secret, nu acceptă bucuroși să se despartă de carte, să prelucreze cele mai înalte și adânci cuvinte pentru puterea de pricepere a mulțimilor. Cei ce fac excepție de la această regulă – și Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu aparține acestora – dovedesc o deosebită înțelegere pentru scopul cu care a fost relevat lumii cuvântul dumnezeiesc. Acesta, în intenția dumnezeiască, era destinat să creeze un curent de viață nouă, lui Dumnezeu bineplăcută și oamenilor de folos.”¹⁰

Această aporie duhovnicească a prof. Vasile Gheorghiu de Mântuitorul Iisus Hristos și intimitatea dintre om și sfinți dată doar de rugăciune

⁹ Grigorie T. MARCU, *Viața și opera învățatului teolog neotestamentar ortodox român preot profesor Vasile Gheorghiu*, în „Mitropolia Ardealului”, Anul IV, Nr. 11-12, 1959, pp. 835-836.

¹⁰ IDEM, *Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu*, p. 13.

este poate punctul de plecare în realizarea unor opere teologice unice. El a fost „prieten și casnic al Lui Dumnezeu, prieten al Sfântului Apostol Pavel, prieten al tuturor Sfinților Apostoli, ale căror scrieri le-a înțeles în adevăratul lor sens și pe care le-a explicat, le-a făcut accesibile tuturor. „Portretul preotului Dr. Vasile Gheorghiu mărginit numai la cele zise până aici, ar fi incomplet, ar fi lipsit tocmai de cea mai fermecătoare latură a sa. Dincolo de distincțiile de care s-a învrednicit a se împărtăși ca și membru al Clerului pentru ostenele sale într-un cuvânt și învățătură, stăruie în mintea tuturor celor ce l-au cunoscut, chipul de preot autentic dăltuit în înfățișarea venerabilă de totdeauna a ilustrului profesor [...]. Ceea ce vrem să subliniem noi este doar atât: oricine a stat de vorbă barem o dată cu Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu sau l-a văzut cel puțin cu câtă cucceritoare și neprefăcută demnitate se prezintă în lume, e cu neputință să nu fi tras concluziile impuse de teza amintită mai sus.”¹¹

Concluzionând, actualitatea operei profesorului Vasile Gheorghiu și obligația, chiar, pe care o au toți cei care doresc să aprofundeze tainele Noului Testament și o pagină unică din evoluția învățământului teologic bucovinean și românesc, vine din faptul că „această operă va putea fi depășită în viitor, dar oricând se va aminti în propășirea studiilor Noului Testament la noi, că prof. Gheorghiu a fost cel dintâi îndrumător al acestor studii pe făgașul adevărat, ortodox și științific. Prof. Gheorghiu va putea să asigure acestor studii noi încoronări în viitor.”¹²

Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă astfel: „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri care v-au grăit vouă cuvântul Lui Dumnezeu, priviți cu luare aminte cum și-au închinat viața și le urmați credința.” (Evr. 13, 7). Această „aducere aminte” trebuie să stea la baza studierii operelor marilor noștri profesori de teologie, care, chiar dacă au fost scrise în alte timpuri, se dovedesc astăzi foarte actuale, iar în cuprinsul lor găsim răspunsuri și rezolvări la problemele de moment. De aceea am studiat opera și omul Vasile Gheorghiu pentru ca „pilda vieții lui să ne fie nouă tuturor, celor care l-au cunoscut și prețuit, îndrumător pentru împlinirea rostului nostru pe pământ.”¹³

¹¹ *Ibidem*, p. 13.

¹² Haralambie ROVENȚA, *op. cit.*, p. 32.

¹³ Vladimir PRELIPCEANU, *art. cit.*, p. 90.

3. Stadiul actual al cercetării în domeniu

Profesorul Vasile Gheorghiu a fost o personalitate a epocii în care a trăit. El s-a impus atât în domeniul învățământului teologic, dar și în întregul spațiu cultural românesc și european de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea. Faptul că a fost apreciat mult de către contemporanii săi reiese din citarea, din folosirea operelor sale de către toți marii teologi care au scris lucrări în care au tratat probleme dezbătute, analizate și de către Vasile Gheorghiu. Studiarea operelor sale a fost o realitate constantă a spațiului teologic românesc. Într-un studiu despre evoluția învățământului teologic românesc, prof. Gheorghe I. Drăgulin încearcă să „schیțeze dezvoltarea aproape continuă ascendentă și multilaterală a teologiei românești din prima jumătate a veacului nostru și a rezultatelor majore înregistrate. În el [în acest studiu, *n.a.*] vrem să se valorifice îndeosebi criteriul dezvoltării învățământului nostru bisericesc superior și criteriul fidelității ortodoxe, utilizat cu originalitate și spirit critic.”¹⁴ Primul dintre acești „teologi de seamă” este profesorul Vasile Gheorghiu.

Profesorul Mircea Păcurariu, în Dicționarul teologilor români, îl caracterizează astfel pe profesorul Vasile Gheorghiu: „Este considerat cel mai de seamă teolog neotestamentar român, cu lucrări temeinice de introducere și exegeză a Noului Testament, cronologie biblică, teologie biblică etc.”¹⁵

Deși personalitatea prof. Vasile Gheorghiu este vie și astăzi și deși operele sale sunt comori pentru tezaurul teologic românesc, deși este menționat în toate dicționarele și lucrările care enumeră marile personalități ale învățământului teologic românesc, totuși, până astăzi nu a fost publicată nicio lucrare în care să se analizeze personalitatea marelui profesor și contribuția lui la dezvoltarea științei teologice. Mai mult, exceptând câteva din operele lui: *Introducerea în sfințele cărți ale Testamentului Nou, Sfânta Evanghelie după Mateiu cu comentariu și Epistola către Romani a Sfântului Apostol Paul, Introducere, traducere și comentariu ș.a.*, care sunt citate și astăzi, restul lucrărilor scrise de el rămân prea puțin cunoscute noilor generații de studenți teologi și bunilor credincioși care doresc să aprofundeze învățătura noutestamentară. Cele mai multe din operele profesorului

¹⁴ Gheorghe I. DRĂGULIN, *Teologi de seamă din prima jumătate a veacului al XX-lea*, în „Studii Teologice”, Seria a II-a, Anul XLIII, Nr. 4, 1991, p. 64.

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 285.

cernăuțean se găsesc din ce în ce mai rar și mă refer la operele mari, voluminoase, care au fost publicate în tiraje mai mari. Restul studiilor, predicilor, recenziilor și articolelor diverse care au apărut majoritatea în Revista teologică „Candela”, publicată la Cernăuți, sunt aproape imposibil de găsit, pentru că au fost publicate cu un secol în urmă, într-o revistă teologică aparținând Facultății de la Cernăuți, regiune separată de Regatul României până în anul 1918. Edițiile complete ale Revistei „Candela” de la Cernăuți sunt rarități, dacă mai există. O astfel de colecție integrală a Revistei „Candela” de la Cernăuți a aparținut Î.P.S. Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, dar ea a fost distrusă în incendiul din anul 2014. Totuși, din această colecție a Revistei „Candela” am avut acces la numeroase dintre studiile, predicile și recenziile profesorului Vasile Gheorghiu.

Lucrările prof. Vasile Gheorghiu nu au fost retipărite niciodată. Patriarhia Română l-a însărcinat pe preotul Ilie Chișcari să se ocupe de culegerea lucrărilor prof. Vasile Gheorghiu, în vederea republicării integrale a acestora. Acest proiect s-a oprit în octombrie 2013 când părintele Ilie Chișcari a trecut la Domnul. Greutatea finalizării acestui proiect s-a accentuat și datorită distrugerii bibliotecii Seminarului „Mitropolitul Dosoftei” din Suceava, care conținea cea mai mare parte din lucrările profesorului bucovinean și colecția integrală a Revistei „Candela” de care am amintit.

Ultima mențiune despre prof. Vasile Gheorghiu a fost făcută în Ziarul *Lumina* din 29 noiembrie 2013, când s-a amintit într-un articol faptul că, la Facultatea de Teologie „Dumitru Stăniloae” din Iași a fost oficiată Sfânta Liturghie urmată de slujba Parastasului pentru părintele profesor Vasile Gheorghiu. În semn de respect și apreciere pentru marele profesor, Cercul de cercetare biblică al Facultății „Dumitru Stăniloae” din Iași poartă numele marelui profesor Vasile Gheorghiu.

În acest context al realității contemporane se poate spune că opera marelui profesor Vasile Gheorghiu este prea puțin cercetată și valorificată și nici exemplul personal al unui slujitor desăvârșit al Bisericii noastre care a fost Vasile Gheorghiu nu este suficient de prezentat, de exemplificat noilor generații de slujitori ai lui Dumnezeu.

Afirm acest lucru având în vedere că, în timpurile noastre, întreaga societate românească are nevoie de exemple de oameni care au trăit așa cum trebuie să trăiască orice bun creștin. Și noile generații de preoți, au nevoie de același tip de exemple de mari personalități ale lumii culturale,

dar care, în același timp, au fost și smeriți slujitori desăvârșiți ai Altarului. Profesorul Vasile Gheorghiu este un exemplu desăvârșit pentru multe generații: „Puțini au fost și sunt aceia care au purtat și poartă haina preotească cu aceeași demnitate și simțul răspunderilor ca părintele Gheorghiu. El a cinstit numele de preot așa cum au știut să-l cinstească marii Părinți din trecutul Bisericii. Sfintele slujbe pe care le săvârșea, îndeosebi Sfânta Liturghie, cu adâncă trăire lăuntrică și cutremur sfânt, făceau o deosebită impresie asupra credincioșilor și serveau drept model pentru preoți și viitori preoți. Ca profesor la catedră părintele Gheorghiu era nu numai un vorbitor plăcut, dar și un pedagog înnăscut. Era măsurat și precis, cumpănit și stăpân deplin pe materia predată. Era atât de calm și senin, încât parcă aveai impresia că liturghisea la Sfântul Altar. Catedra pentru părintele Gheorghiu însemna tot un fel de Altar, de la care se propovăduiesc adevărurile cele mai înalte care se adresează credincioșilor. Preotul și profesorul se impunea printr-o ținută exterioară ireproșabilă. Totdeauna sobru și corect îmbrăcat, așa cum se cuvine unui bărbat serios și de demnitate [...]. Dragostea creștină împreună cu un puternic simț de dreptate forma substratul emotiv al personalității părintelui Gheorghiu și explică farmecul ce se revarsă din toate acțiunile și activitatea multilaterală a preotului și profesorului.”¹⁶

4. Structura tezei de doctorat

Teza de doctorat cu titlul *Preotul profesor Vasile Gheorghiu – viața și opera* este structurată în 5 capitole, fiecare dintre ele având mai multe subcapitole.

Capitolul I intitulat *Viața și opera preotului profesor Vasile Gheorghiu – o referință în studiul biblic românesc la Facultatea de Teologie de la Cernăuți*, în care am arătat care sunt originile familiei prof. Vasile Gheorghiu și modul cum și-a început el studiile, urmând Școala primară la Câmpulung Moldovenesc între 1879-1882, după care cursurile secundare la Gimnaziul superior greco-oriental din Suceava între anii 1882-1890. Aici și-a luat și examenul de maturitate cu care se încheiau anii de studiu gimnazial, la data de 28 iunie 1890. Interesant este faptul că, în fișa de absolvire

¹⁶ Vladimir PRELIPCEANU, *art. cit.*, p. 81.

a examenului de maturitate fiecare elev trebuie să precizeze dacă va urma studiile universitare sau nu și ce facultate va dori să urmeze. Elevul Vasile Gheorghiu a avut ca primă alegere Facultatea de Filologie, după care el a tăiat cu creionul și a scris Teologie. Într-adevăr, între anii 1890-1894 va studia teologia la Cernăuți. După încă trei ani el va primi titlul de doctor în teologie, cu calificativul *magna cum laude*, după care se va pregăti pentru a deveni profesor la Facultatea de Teologie din Cernăuți studiind la Viena, Bonn, Wrocław, Freiburg, Leipzig. La 31 august 1901, proaspăt întors de la Leipzig, va fi numit Docent privat (suplinitor) la Facultatea de Teologie din Cernăuți, urmându-i la Catedra marelui profesor Vladimir de Repta. Până în anul 1938, timp de 37 de ani, va munci la Altarul de jertfă al profesorilor teologi. În 1954 se va retrage la Cut, lângă Piatra Neamț, având deja venerabila vârstă de 82 de ani. În noiembrie 1959 va trece la Domnul, fiind înmormântat în localitatea Cut. Este de neînțeles cum o somitate a lumii universitare europene și un slujitor desăvârșit al Altarului Bisericii va trăi în ultima parte a vieții – după anul 1938 când a fost pensionat pentru limită de vârstă, deși Grigorie T. Marcu afirmă că erau mulți alți profesori care continuau să predea la catedră chiar și după împlinirea vârstei legale de pensionare – în singurătate și în sărăcie. Bătrânii din satul Cut vorbesc despre faptul că Vasile Gheorghiu a murit stând în gazdă într-o bucătărie de vară, iar după moartea soției, de multe ori primea îngrijire doar din partea credincioșilor. La moartea sa el nu a avut și nici astăzi nu are un mormânt propriu, fiind îngropat în mormântul cuscrului său, preotul Mironescu.

Tot în acest capitol, am oferit o perspectivă de ansamblu asupra Catedrei de Studiul biblic și Exegeza Testamentului Nou de la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Pentru a ajunge la anul 1901, când Vasile Gheorghiu va fi numit docent privat pentru disciplina Studiul biblic și Exegeza Noului Testament, trebuiau parcursi cei 26 de ani care se scurseseră de la înființarea Universității din Cernăuți până la venirea lui Vasile Gheorghiu. Mai trebuie amintită și strânsa legătură dintre Facultatea de Teologie și Institutul Teologic din Cernăuți. Pentru a vedea modul în care disciplina Studiului biblic și Exegeza Noului Testament a fost predată la Cernăuți, a trebuit analizată și perioada anterioară anului 1875. Astfel, am arătat că la Cernăuți au predat de-a lungul timpului, atât la Institutul Teologic, cât și la Facultatea de Teologie mari profesori: Ștefan Tarnoviețchi, George Ianovici, Vasile Ianovici, Artemie Berariu, Casian Stratilat, Vladimir de Repta. În anul 1896, prof. Vladimir de Repta se retrage,

devenind Mitropolitul Bucovinei, iar postul va fi suplinat de decanul de vârstă al Facultății de către marele profesor Eusebie Popovici. Între 1901-1938 titular al acestei Catedre biblice a fost Vasile Gheorghiu. După o pauză de doi ani, a fost numit Iustin Moisescu, iar mai apoi Nicolae Nicolăescu.

Pentru a întregi tabloul vieții marelui profesor am enumerat și titlurile lucrărilor sale. La Biblioteca Academiei Române din București sunt înregistrate un număr de 36 de lucrări, dintre care 27 au fost publicate la Cernăuți. Pe lângă lucrările de teologie prof. Vasile Gheorghiu a mai publicat recenzii și predici. Nu în ultimul rând, Profesorul Preot Vasile Gheorghiu a fost sufletește implicat în evenimentele unirii Bucovinei cu Regatul României din 27 octombrie 1918, ca mărturisitor al identității și spiritualității românești.

Capitolul II este intitulat *Isagogia noutestamentară în opera părintelui profesor Vasile Gheorghiu* și reliefează preocupările sale pentru clarificarea noțiunilor introductive în studiul cărților Noului Testament, așa cum solicită o metodologie științifică. În acest sens, am cercetat șase lucrări, studii și lucrări de mari dimensiuni, în care prof. Vasile Gheorghiu tratează probleme de isagogie biblică. Aceste lucrări cu caracter isagogic sunt scrise respectând cele mai înalte rigori academice, unele dintre ele servind ca lucrări de titularizare sau de înaintare în grad universitar. Fiind scrise cu această destinație, ele au fost redactate la standardele Universităților Occidentale, pentru că, așa cum am amintit, până în 1918, Universitatea din Cernăuți făcea parte din mediul Universităților Occidentale, pentru că Bucovina era parte integrantă a Imperiului austro-ungar. Lucrările isagogice se încheie cu *Introducerea în Sfintele cărți ale Testamentului Nou* publicată în 1926, lucrare care este și astăzi foarte importantă pentru oricine dorește să aprofundeze studiile biblice. Despre aceasta, prof. Haralambie Roventța spunea: „Opera *Introducerea în Sfintele cărți ale Testamentului Nou* formează o încununare a întregii sale activități.”¹⁷ Prin operele isagogice scrise de el, prof. Vasile Gheorghiu a contribuit la dezvoltarea și aprofundarea învățământului teologic.

În capitolul III, de altfel și cel mai amplu în dimensiune – *Critica și hermeneutica textului biblic în cercetarea Părintelui Profesor V. Gheorghiu* – am analizat lucrările, nu multe, dar bine scrise și cu multă relevanță în contextul teologic european, al acelor timpuri, în care profesorul cernăuțean

¹⁷ Haralambie ROVENȚA, *op. cit.*, p. 31.

a tratat această temă. Fundamentală a fost întâlnirea în 1896 la Universitatea din Leipzig a studentului Vasile Gheorghiu cu renumitul profesor Gaspar René Gregory, ucenic și continuator al profesorului Constantin von Tischendorf. Între cei doi relația profesor-student va evolua într-o prietenie strânsă, iar roadele acestei relații au fost mai mult decât benefice pentru întreaga știință teologică. Trebuie amintit aici, că, cea mai importantă lucrare de critică scripturistică a prof. Vasile Gheorghiu, intitulată *Novum Testamentum graecum aparatu critico*, despre care același profesor V. Prelipceanu spunea: „Până a închis ochii, părintele Vasile Gheorghiu s-a preocupat mereu de îmbunătățirea ediției sale, lăsându-o în păstrarea familiei sale”¹⁸ a rămas nepublicată până astăzi. Deși este scrisă cu aproape un secol în urmă, deși cercetarea biblică a evoluat enorm în acest timp, totuși, o astfel de operă, scrisă și îmbunătățită o viață întreagă de marele Vasile Gheorghiu, fiind rodul colaborării cu prof. Gaspar René Gregory, ar trebui publicată pentru că ea reprezintă un moment de referință în evoluția științei teologice românești și în același timp o operă teologică fundamentală.

În anul 1938, în *Autobiografia* sa publicată cu ocazia pensionării, prof. Vasile Gheorghiu mărturisea: „Dar, studiind cu amănuntul, încă nu pot zice că ediția pregătită de mine ar fi devenit de prisos. De aceea eu continuu studiile mele în această direcțiune. Rămâne în seama Domnului ca textul grecesc al Testamentului Nou revăzut de mine să poată vedea cândva lumina zilei.”¹⁹

Lucrările cu caracter exegetic sunt cele mai numeroase în cadrul operei prof. Vasile Gheorghiu. Astfel, am analizat 11 scrieri de acest fel, unele publicate sub formă de studii în revista „Candela”, iar altele fiind lucrări publicate independent. Atât cele de dimensiuni mai mici, cât și cele scrise în mai multe volume tratează într-un mod magistral aspectele exegetice analizate. Chiar dacă a scris doar despre Magii prezenți la Nașterea Mântuitorului, chiar dacă a tratat din punct de vedere exegetic un scurt paragraf evanghelic sau chiar dacă a tratat o întreagă scriere noutestamentară, valoarea acestor opere este inegalabilă, mai ales că, analizând unele cărți ale Sfintei Scripturi, prof. Vasile Gheorghiu a făcut și traducerea sa proprie din originalul grecesc, în limba română, traducere de o

¹⁸ Vladimir PRELIPCEANU, *art. cit.*, p. 89.

¹⁹ Vasile GHEORGHIU, *Autobiografie*, în „Candela”, Volum omagial, Anul XLIX, Nr. 1-2, 1938, p. 13.

mare valoare, dat fiind că el a fost un bun cunoscător al limbii grecești și un mare profesor de teologie biblică.

În scopul de a particulariza metoda sa de exegeză la textul scripturistic, un subcapitol l-am rezervat exegezei rugăciunii *Tatăl nostru*, expusă în cartea *Așa să vă rugați*. Deși este o lucrare cu caracter exegetic, prin care prof. Vasile Gheorghiu aduce lămuriri, explicații profunde textului de la Mt. 6, 5-18, totuși forma în care a fost scris diferă de restul lucrărilor pur exegetice. Acest studiu, această interpretare a rugăciunii *Tatăl nostru* este o lucrare intimă, fără nicio notă bibliografică, izvorâtă doar din inima profesorului: „Rugăciunea este înălțarea și graiul nostru către Dumnezeu față de care nutrim cele mai vii sentimente de dragoste și alipire, supunere și devotament. Când sufletul nostru ar fi lipsit de aceste sentimente, rugăciunea noastră nu ar mai fi ceea ce trebuie să fie [...]. Mai mult decât milostenia ne arată rugăciunea de care sentimente este pătrunsă și călăuzită inima omului.”²⁰

Un aspect deosebit de important al vieții marelui profesor bucovinean este cel în care noi îl descoperim ca fiind nu doar un erudit, un slujitor al catedrei universitare, ci, în același timp, îl aflăm ca pe un smerit slujitor al altarului Bisericii. Ca și slujitor participa cu mare dragoste la slujbele Bisericii și predica cu multă ardoare. Un număr de 20 de predici și alte 4 discursuri ocazionale au fost publicate în revista „Candela” pentru a servi ca model tuturor preoților. În memoria locuitorilor din Cut, unde Vasile Gheorghiu a slujit timp de 5 ani și a predicat, se păstrează vie amintirea acelor momente de delectare duhovnicească, când el predica. Părintele Grigorie T. Marcu spunea: „Este de-a dreptul impresionantă bucuria cu care profesorul dr. Vasile Gheorghiu se arăta întotdeauna gata să predice.”²¹

Din analiza acestor predici și discursuri ocazionale vedem că, bogăția de informații și profunzimea lor, regăsite în fiecare pagină din studiile marelui profesor corespunde cu simplitatea și armonia regăsite în predicile sale, astfel încât și astăzi, după un secol, ele pot fi rostite în Biserică păstrându-și aceeași prospețime duhovnicească și fiind hrană spirituală pentru sufletele credincioșilor.

²⁰ IDEM, *Așa să vă rugați*, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1927, p. 1.

²¹ Grigorie T. MARCU, *Profesorul dr. Vasile Gheorghiu*, în „Revista Teologică”, Anul XXIX, Nr. 1, 1939, p. 13.

Nu în ultimul rând, cel despre care s-a spus că a fost „suprema mândrie a Facultății de Teologie ortodoxă de la Universitatea din Cernăuți și una din gloriile Teologiei ortodoxe române de totdeauna”,²² era o persoană conectată la mediul teologic universitar. El studia cu foarte multă atenție tot ce scriau ceilalți teologi români și occidentali. Unele dintre aceste lucrări erau citate de el, iar altele primeau unele corecturi sau unele completări care se impuneau. Chiar dacă a publicat un număr de 15 recenzii ale unor lucrări scrise de mari profesori de teologie, colegi cu dumnealui, Vasile Gheorghiu și-a păstrat spiritul critic, iar recenziile lui sunt adevărate scrieri de prezentare și de desăvârșire, unde a fost cazul, a lucrărilor respective. Profesorul Vladimir Prelipceanu spune că: „Recenziile Părintelui Gheorghiu se disting prin simțul de obiectivitate și prin aprecierea judicioasă.”²³ Un aspect unic pentru începutul sec. al XX-lea în știința teologică românească, regăsit în scrierile profesorului Vasile Gheorghiu, este tratarea problemelor de critică a textului scripturistic.

Capitolul IV – *Teme dogmatice în orizontul teologic al Profesorului Preot Vasile Gheorghiu* – reprezintă o analiză a lucrărilor de teologie dogmatică ale profesorului Vasile Gheorghiu. Acest domeniu al teologiei biblice a fost unul foarte drag profesorului, el mărturisind că „teologia biblică este floarea studiilor biblice”²⁴. Am încadrat în capitolul de teologie biblică trei studii, apărute între anii 1928-1935, în perioada de maturitate teologică a profesorului, nu mari ca și volum, dar foarte importante pentru știința teologică. În analiza lucrărilor de teologie biblică scrise de profesorul cernăuțean se poate vedea o oarecare influență a teologiei romano-catolice asupra modului său de gândire. Această influență este explicabilă prin faptul că el a fost format ca și student la Cernăuți, iar profesorii de acolo erau studiați în Occident, mai târziu și-a desăvârșit studiile tot în Occident la Universități romano-catolice și protestante. Toate acestea au putut să-l influențeze pe marele Vasile Gheorghiu, dar trebuie amintit aici părintele Haralambie Roventța, care spunea că: „Părintele Gheorghiu a fost cel dintâi îndrumător al acestor studii pe făgașul adevărat, ortodox și științific.”²⁵

²² *Ibidem*, p. 10.

²³ Vladimir PRELIPCEANU, *art. cit.*, p. 88.

²⁴ Vasile GHEORGHIU în: Grigorie T. Marcu, *Viața și opera învățatului teolog neotestamentar ortodox român, preot profesor Vasile Gheorghiu*, p. 841.

²⁵ Haralambie ROVENȚA, *op. cit.*, p. 32.

Capitolul V – *Noțiuni de cronologie, calendaristică și calcul pascal reflectate în opera Profesorului Vasile Gheorghiu* – reprezintă o actualizare a problemei calendarului din 1923 la care Părintele Profesor Vasile Gheorghiu a participat efectiv. În vasta operă a părintelui V. Gheorghiu se regăsesc și lucrări de cronologie, calendaristică și calcul pascal, predici și discursuri ținute în diferite ocazii, recenzii, lucrări privind critica textului scripturistic, lucrări de teologie biblică, lucrări isagogice și lucrări în care el analizează strict anumite probleme (Magii din Betleem, Francmasoneria). În încercarea de a grupa tematic opera profesorului Vasile Gheorghiu m-am folosit de modul de abordare a altor mari profesori care au scris despre el: Grigorie T. Marcu, Vladimir Prelipceanu, Ștefan Slevoacă, Gheorghe I. Drăgulin, M. Păcurariu, V. Mihoc.

Problemele calendaristice au frământat profund societatea în anii 1920-1930. Pe de o parte, la nivel științific, era evident că vechiul calendar iulian avea minusurile lui care se acumulaseră în cei 1900 de ani de la impunerea lui. Nici reforma gregoriană nu rezolvase pe deplin problema calendarului, mai ales că erau și probleme confesionale vis-a-vis de acceptarea sau respingerea acestui calendar. Un alt factor care făcea mari presiuni pentru modificarea vechiului calendar este Societatea Națiunilor. România era membră a acestei Societăți a Națiunilor sau Liga Națiunilor din anul 1919. Începând cu anul 1921, când Nicolae Titulescu a fost numit permanent la Societatea Națiunilor, la Geneva, relația dintre Regatul României și Liga Națiunilor va fi foarte strânsă, dat fiind că N. Titulescu a fost timp de 2 ani Președintele acestei organizații. Liga Națiunilor reprezenta vocea mediului financiar-bancar mondial care ar fi dorit acceptarea unui calendar civil care să corespundă mai bine intereselor financiare. Presiunea pusă pe Biserica Ortodoxă Română era foarte mare. Lucrările de calendaristică, cronologie și calcul pascal scrise de prof. Vasile Gheorghiu vor reprezenta tot atâtea răspunsuri foarte bine argumentate științific și teologic pe care Biserica noastră le-a oferit Ligii Națiunilor pentru rezolvarea problemelor calendaristice.

Altă problemă rezolvată de prof. Vasile Gheorghiu a fost cea a stabilizării datei Paștelui. Aceeași Societate a Națiunilor cerea insistent ca întreaga lume creștină să serbeze Paștele la o dată fixă, care să nu încurce prea mult calendarul financiar-bancar. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prin Patriarhul Miron Cristea, îi cere prin adresa nr. 1308 din 9 septembrie 1930, prof. Vasile Gheorghiu un răspuns la scrisoarea trimisă de Liga Națiunilor tuturor țărilor membre, referitor la problema calendarului

și a datei serbării Paștelui: Vaticanul, Patriarhia Ecumenică și Bisericile protestante se exprimaseră deja față de cerințele Ligii Națiunilor. Dar nimeni nu îndrăznise să dea un răspuns clar, conform cu învățătura Bisericii. Dar, în 20 septembrie 1931 prof. Vasile Gheorghiu trimite Sfântului Sinod raportul său, iar Biserica Ortodoxă Română este singura care a luat atitudine fermă, pe baza celor scrise de profesorul cernăuțean, împotriva proiectelor calendaristice ale Ligii Națiunilor.

Studiile calendaristice ale prof. Vasile Gheorghiu au avut rol hotărâtor și în perioada îndreptării calendarului de către Biserica Ortodoxă Română: „Ca membri ai Sfintei noastre Biserici, care din pronia cerului stă astăzi în fruntea ortodoxiei, noi am dori, ca reforma noastră să fie îndeajuns de apreciată și din partea Bisericilor surori, așa după cum merită să fie acceptată din partea lor. Dar dacă acestea în prezent încă nu sunt în situațiunea ca să o facă, atunci noi ne rugăm fierbinte cerului, ca Domnul să binevoiască a-i lumina pe dânșii, ca doară ar recunoaște cu un ceas mai curând necesitatea și calitățile superioare ale reformei calendaristice pe care au făcut-o.”²⁶

Anexa lucrării noastre conține titlul și cuprinsul celor mai importante opere ale Părintelui Profesor Vasile Gheorghiu.

5. Metodele de cercetare utilizate

Obiectivul central al lucrării de față îl constituie prezentarea operei Părintelui Profesor Vasile Gheorghiu ca punct de referință în cercetarea biblică noutestamentară românească, folosind o metodologie adecvată de cercetare a acesteia. De aceea, am prezentat metodele, tehnicile și procedeele folosite în cadrul acestui demers științific. Utilizând ca punct de referință abordarea științifică biblică, voi folosi metodele specifice cercetării de acest gen:

a) *Metoda exegetico-hermeneutică*: prin care s-au interpretat în perspectivă biblică și dogmatică unele opere și studii ale Părintelui V. Gheorghiu cu referire la anumite pasaje biblice.

b) *Metoda istorică*: prin care s-a încercat contextualizarea metodologiei științifice aplicate de Părintele Vasile Gheorghiu în cercetarea biblică românească.

²⁶ Vasile GHEORGHIU, *Sfintele Paști și reforma calendaristică ortodoxă română*, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1929, p. 81.

c) *Metoda sistematică*: prin care am urmărit să pun în evidență teologia textelor biblice din Noul Testament, conform hermeneuticii Părintelui V. Gheorghiu la acestea.

Ca instrumentar de lucru exegetic am folosit în mod special operele Părintelui Profesor Vasile Gheorghiu în scopul de a edifica contribuția sa incontestabilă la dezvoltarea cercetării biblice în spațiul românesc.

I

VIAȚA ȘI OPERA PREOTULUI PROFESOR VASILE GHEORGHIU – O REFERINȚĂ ÎN STUDIUL BIBLIC ROMÂNESC LA FACULTATEA DE TEOLOGIE DE LA CERNĂUȚI

1.1. Facultatea de Teologie de la Cernăuți – mărturie ortodoxă a teologiei și culturii românești în spațiul bucovinean

1.1.1. Învățământul teologic din Bucovina – repere istorice

Învățământul teologic în Țara de Sus a Moldovei este de veche tradiție. Începuturile sale se leagă de Școala Domnească de la Suceava din timpul lui Alexandru cel Bun și de școlile mănăstirești existente la Putna și la Rădăuți încă din prima jumătate a secolului al XV-lea. Dintre acestea mai cunoscută este școala putneană unde viitorii slujitori ai altarelor deprindeau scrisul și cititul, accentul punându-se în special pe însușirea modului de săvârșire a cultului divin. După anii 1580-1585, școala va traversa aproape două secole de anonimat. Revirimentul ei se va petrece când fostul mitropolit al Moldovei, Iacob Putneanul¹, retras la Mănăstirea Putna în plină putere de muncă, va da strălucire și rigoare școlii. Pe la anul 1765 ea a fost ridicată la rangul de Academie Duhovnicească, fiind organizată după modelul Academiei din Kiev. Conducerea i-a fost încredințată arhimandritul cărturar Vartolomeu Măzăreanu. La această „școală înaltă” se studiau pe durata a 7 ani cărțile bisericești, dar și gramatica, logica, retorică, geografia, istoria, psaltica. Predarea se făcea în limbile greacă, slavonă

¹ Vezi Simion RELI, *Bucovineni celebri în ierarhia Moldovei (1777-1850). Discurs de inaugurare*, în „Candela”, anul XL (1929); și extras (Cernăuți, 1930).

și română². Menționăm că de-a lungul timpului marea majoritate a dascălilor au fost clerici, în special monahi, cei mai cunoscuți fiind Eustatie, Antonie, Ilarion și Lucaci. Toate acestea ne încredințează să credem că aici s-au pus bazele învățământului teologic din Nordul Moldovei.

Războiul ruso-turc desfășurat între 1768-1774, a făcut ca Turcia să cedeze Austriei, contra a bani grei și daruri scumpe, partea de Nord a Moldovei, ce cuprindea întreg ținutul Cernăuților și cea mai mare parte a ținutului Sucevei. Protestele venite din partea românilor, dar mai ales ale inimosului domnitor al Moldovei, Grigore Ghica – al cărui sfârșit va fi tragic – au fost zadarnice. Raptul va fi „legalizat” prin *Convențiile* din mai 1775 și iunie-iulie 1776³ în urma cărora Cernăuțiul, Suceava, vechea capitală a Moldovei, necropola descălecătorilor de la Rădăuți și mormântul Bincredincisoului Voievod Ștefan cel Mare de la Putna, erau „confiscate” de Imperiul Habsburgic. Datorită întinșelor păduri de fag găsite aici, austrieicii vor denumi leagănul Moldovei – în mod arbitrar – Bucovina, care de acum va avea istoria ei proprie.

Învățământul românesc era în plină dezvoltare la ocuparea Bucovinei de către habsburgi. Pe lângă școlile domnești de la Cernăuți, Câmpulung Moldovenesc, Rădăuți, Siret și Suceava, exista pentru pregătirea clericilor și o școală episcopală la Rădăuți, încă din anul 1747, iar la Suceava activa în acest scop o școală „grecească”. Renumita Academie Putneană promotoare a iluminismului românesc⁴ va fi desființată în jurul anului 1780 de noua stăpânire austriacă, care nu avea nici un interes să mențină acest centru de cultură. În locul ei, la stăruințele episcopului „exempt” Dositei Hereseșcu⁵ va lua ființă în anul 1786 o Școală clericală pe lângă

² Vezi Petru REZUȘ, *În legătură cu Academia de la Putna*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul XXXI (1955), nr. 9, pp. 497-498; IDEM, *Din istoria învățământului teologic din Moldova de Nord*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul XXXVII (1961), nr. 1-2, pp. 18-22; Ștefan BĂRSĂNESCU, *Școala greco-slavo-românească de la mănăstirea Putna*, în „Revista de Pedagogie”, anul XV (1966), nr. 6, pp. 20-31; Petru REZUȘ, *Școlile de la Mănăstirea Putna*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul XLII (1966), nr. 7-8, pp. 511-522; IDEM, *Din istoria învățământului teologic din Moldova*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul XLV (1969), nr. 3-4, pp. 166-180; Ștefan BĂRSĂNESCU, *Pagini nescrise din istoria culturii românești*, (sec. X-XVI), București, 1971, pp. 235-244; I.V. GORAȘ, *Învățământul românesc în ținutul Sucevei 1775-1918*, București, 1975, pp. 5-26. Claudiu PARADAIȘ, *Comori ale spiritualității românești la Putna*, Mitropoliei și Sucevei Iași, Ed., 1988, pp. 40-50.

³ Mihai IACOBESCU, *Din Istoria Bucovinei*, vol. I, (1774-1862), București, 1993, pp. 76-82.

⁴ *Ibidem*, pp. 275-276.

⁵ După anexarea părții de nord a Moldovei scaunul episcopal de la Rădăuți a fost mutat la Cernăuți, la 12 februarie 1781, iar arhiereul Dositei a primit titlul de „Episcop exempt (separat) al Bucovinei”. Vezi, Dumitru VALENCIUC, *Ierarhii Bucovinei*, Grupul editorial Mușatinii-Bucovina viitoare, Suceava, 2001, pp. 44-47.

Mănăstirea Sf. Ilie din Suceava, condusă de ieromonahul sârb Daniil Vlahovici⁶. Când acesta a fost ales episcop al Bucovinei în 1789, școala a fost mutată la Cernăuți. Numărul celor care au absolvit această formă de învățământ întrenea nevoile Bisericii, astfel că în anul 1818, școala va fi închisă, motivându-se că în locul ei se va înființa o școală clericală superioară⁷.

1.1.2. Institutul teologic diecezan (1827-1875)

Ca urmaș al episcopului Daniil Vlahovici care a murit în anul 1823, a fost ales arhimandritul Isaia Baloșescu. Acesta va începe imediat demersurile necesare pentru deschiderea unui Institut și unui Internat clerical, atât de necesare pentru cultivarea și luminarea clerului bucovinean. La 4 octombrie 1827, pe temeiul rezoluției împărătești din 6 august 1826, lua ființă la Cernăuți mult așteptatul Institut teologic. Patru luni mai târziu la 12 februarie, în baza decretului cancelariei aulice din 8 ianuarie 1828, avea loc și inaugurarea Internatului clerical, pentru pregătirea practică și educația duhovnicească a viitorilor clerici, deschis în două case închiriate, cu o capacitate de 50 de locuri. El era condus de un rector, ajutat de un spiritual. Toate cheltuielile pentru buna funcționare a acestui așezământ teologic erau suportate de Fondul religionar al Bucovinei. Isaia Baloșescu devenea astfel ctitorul acestei școli teologice din care mai târziu se va dezvolta Facultatea de Teologie⁸.

Intitutul teologic a fost organizat după modelul Seminarului greco-catolic din Lemberg (Lvov). „Alumnii” (elevii) se recrutau doar din absolvenții de liceu. Profesorii numiți erau de naționalitate română, cu studii teologice făcute la Universitățile din Viena și Lemberg. Cursurile se desfășurau pe durata a patru ani, disciplinele predate în cadrul Institutului fiind, în anul I: *Istoria bisericească, Arheologia biblică, Limba ebraică, Introducere în cărțile Testamentului Vechi și Exegeza Testamentului Vechi*; în anul II: *Dreptul bisericesc, Limba greacă, Pedagogia, Introducere în cărțile Testamentului Nou și Exegeza Testamentului Nou*; în anul III: *Dogmatica și Morala*; în anul IV: *Teologia pastorală, Catehetica, Cântarea bisericească și Economia rurală*. Toate aceste obiecte se predau în limba română, excepție făcând

⁶ Vezi Constantin C. COJOCARU, *Daniil Vlahovici – Episcop al Bucovinei*, în „Analele Bucovinei”, anul VII (2000), nr. 1, pp. 43-70 și nr. 2, pp. 421-432.

⁷ Vezi Isidor ONCIUL, *Ceva despre mersul și dezvoltarea culturii teologice și clericale în Bucovina*, în „Candela”, anul II (1883), pp. 53-62 și pp. 103-112.

⁸ *Ibidem*, p. 183.

Pedagogia și Economia rurală care se țineau în limba germană. De asemenea exista și un curs de *Limba română*, două ore pe săptămână. În cadrul Internatului clerical, se țineau în limba română cursuri de *Cântare bisericască*, *Tipic* și *Rituale bisericesti*, pentru cei 50 de bursieri. Această stare a lucrurilor nu va dura multă vreme, pentru că în anul 1848 noul episcop al Bucovinei, Eugenie Hacman, dispunea ca limba latină să fie înlocuită cu limba română.

Noul Institut creat asigura viitorilor preoți o pregătire teologică superioară, ei având îndatorirea de a urma cursuri și în cadrul Institutului filosofic. Prestigiul și importanța sa au crescut rapid, astfel că în anul 1850, Institutul care fusese până atunci *particular diecezan* ajunge *împărătesc*. Un an mai târziu, în 1851, se făcea propunerea ca el să fie transformat într-o facultate de teologie. În acest sens arhiepiscopul Eugenie Hacman se va întâlni la Viena cu toți episcopii din Imperiul Austro-Ungar și le va face cunoscută intenția. Greutatea perioadei a făcut ca această dorință să rămână un deziderat⁹.

Românii bucovineni au dorit înființarea unei facultăți sau a unei universități încă din anul 1848, adresându-se deseori în acest sens împăratului de la Viena. La 23 noiembrie 1872, deputatul Constantin Tomasciuc, sprijinit de arhimandritul ortodox Teofil Bendella, precum și de alți deputați și patrioți români, înaintează Dietei Bucovinei o cerere de înființare a unei universități cu limba de predare germană. Același lucru îl va face și în ședința Parlamentului din Viena, din decembrie 1874. Trebuie să spunem că mai erau și alte națiuni din Imperiul Austriac care doreau înființarea unor universități dar cu limba de predare maternă. Parlamentul de la Viena nu era străin de acest lucru, și chiar avea în intenție să deschidă o nouă universitate, prima dată petrecându-se acest lucru în anul 1784, când s-a deschis Universitatea din Lemberg. Între timp se desființaseră Universitățile din Salzburg (1810) și Olmütz (1855), iar alte două Universități din Cracovia și Lemberg își pierduseră caracterul interetic, polonizându-se. În anul 1870 fusese maghiarizată și Academia de drept de la Sibiu, iar în 1872 se deschisese Universitatea maghiară din Cluj. În aceste condiții românii bucovineni erau nevoiți să își continue studiile superioare la Universitățile din Viena sau Praga, care se aflau destul de departe. Imperiul Austriac avea numai de pierdut în aceste

⁹ *Ibidem*, p. 235.

condiții, nemaivând în Sud-Estul Europei un pivot de promovare a culturii germane¹⁰.

Parlamentul Vienei a analizat în ședința din 20 martie 1875 aceste doleanțe și va găsi ca oportună înființarea unei universități la Cernăuți, mai ales că în acel an se împlinau 100 de ani de la anexarea Bucovinei la Austria. Noua universitate se dorea a fi un dar jubiliar oferit de împăratul Francisc Iosif I, Ducatului Bucovina. La 4 octombrie 1875 de ziua onomastică a împăratului, se deschise cu mare fast, cea de a cincea instituție de învățământ superior din Imperiu, Universitatea Francisco-Iosefină din Cernăuți, care avea sub tutela ei Facultățile de Teologie, Drept și Filosofie. Menirea acestei Universități, numită oficial „Alma-Mater-Francisco-Josephina” era ca ea să se constituie într-o fortăreață de cultură germană la răsărit de fortărețele polono-maghiare de la Lvov și Cluj. Acest lucru era specificat foarte clar și în diploma de fondare, anume că noua universitate trebuia să fie „un focar de știință nemțească și punct de atracție pentru numeroase elemente flotante ale Răsăritului (...)”¹¹.

Institutul teologic din Cernăuți a avut un rol marcant în apariția Facultății de Teologie, aici existând deja condițiile necesare înființării unei asemenea școli. Organizarea Institutului în anii 1866 și 1872¹² după rigourile unei facultăți, pregătirea și seriozitatea cadrelor didactice de aici, precum și cercetarea științifică întreprinsă de ei, au făcut ca această instituție de învățământ din Cernăuți, să iasă de mult din tiparele unui simplu Institut¹³. Acest fapt a fost evidențiat și de Ministrul Cultelor și Instrucțiunilor din acea vreme, dr. Carol Lemayer: „În acest mod Institutul acesta ieșise de mult din cadrul unui simplu institut diecezan și poseda binișor toate începuturile pentru prefacerea într-o facultate teologică. Această prefacere o și suscitase corpul profesoral de repetate ori încă mult înainte de crearea universității cernăuțene și anume cu acel capăt, ca în locul Institutului se aspira crearea unei facultăți teologice de sine stătătoare, cu dreptul de a împărți gradul de doctor”¹⁴. Alt moment hotărâtor care

¹⁰ Constantin UNGUREANU, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece 1774-1918*, Editura Civitas, Chișinău, 2003, p. 223.

¹¹ Ion NISTOR, *Istoria Bucovinei*, Ed. Humanitas, București, 1991, p. 161.

¹² Vezi *Organizarea studiilor la Institutul Teologic din Cernăuți*, în „Foaia Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina”, anul III (1867), nr. 5-6, pp. 115-125.

¹³ Simeon Reli spunea că mai corect era să se numească, Academia Teologică. Cf. Simeon RELI, *Facultatea de Teologie din Cernăuți*, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1942, p. 10.

¹⁴ Isidor ONCIUL, *op. cit.*, p. 293.

a precedat apariția Facultății de Teologie a fost la 23 iunie 1873, când s-a înființat Mitropolia Bucovinei și Dalmației, Cernăuțiul devenind centrul Bisericii Ortodoxe al noului stat dualist Austro-Ungar.

Prima instituție de învățământ superior din Bucovina, la care se școlise și dobândise prestigiu preoțimea bucovineană își închidea porțile în toamna anului 1875. În existența sa de 48 de ani s-au consemnat 496 de absolvenți și peste 30 de opere publicate de profesorii și alumnii săi¹⁵.

1.1.3. Facultatea de Teologie din Cernăuți în perioada 1875-1940

În baza rezoluției împărătești din 29 august 1875, lua naștere în cadrul Universității din Cernăuți, Facultatea de Teologie greco-orientală, ce urma să fie finanțată de Fondul bisericesc. Ordonanța Nr. 13240 emisă de Ministerul Culturii și Instrucțiunii la 30 august 1875 precizează felul în care va fi organizată Facultatea greco-orientală: „Pe temeiul rezoluțiunii prea 'nalte din 29 August 1875 aflu de a ordina, precum urmază:

1. Institutul teologic greco-oriental, ce există în Cernăuți, este desrădăcut. In locul lui intră facultatea gr. or. a universității Francisco-Iosefine din Cernăuți.

2. Încât nu vor urma speciale determinări ulterioare, au pentru numita facultate teologică vâlóre prescriptele și instituțiunile generale academice.

Determinările speciale, cari sînt în vigóre pentru facultățile teologice catolice, n'au aplecare la facultatea teologică gr. orientală.

3. La facultatea teologică gr. or. din Cernăuți se sistemisează următoriele catedreordinarie:

a. pentru Studiul biblic și Esegesa test. vechi;

¹⁵ *Ibidem*, p. 289. Vezi și Radu GRIGOROVICI, *Bucovina în primele descrieri geografice, istorie, economie și demografie*, ediție bilingvă, București, Editura Academiei Române, 1998, p. 221; Ion NISTOR, *Istoria Bisericii din Bucovina și a rostului său național-cultural în viața românilor bucovineni*, Rădăuți, Editura Septerion, 2003, p. 97; *Învățământul teologic din Bucovina în secolul al XIX-lea*, în „Biserica Ortodoxă Română”, Buletinul Oficial al Patriarhiei Române, București, An XCIX, 1981 (septembrie-octombrie), Nr. 9-10, pp. 997-998; Mircea GRIGOROVITȘĂ, *Învățământul în Nordul Bucovinei (1775-1944)*, București, Editura Didactică și Pedagogică RA, 1993; Dimitrie DAN, *Rolul preoțimii bucovinene în menținerea românismului de la robirea (1775) la desrobirea Bucovinei (15/XI 1918), un adaos la istoria Bisericii române*, Cernăuți, Tipografia Mitropolital Silvestru, 1925, pp. 45-46; Dragoș VITENCU, *Cernăuțiul meu*, Complexul Muzeal Bucovina, Editura Accent Print, Suceava, 2008, p. 43; Nicolae IORGA, *Românismul în nordul Bucovinei*, Din publicațiile Mitropoliei Bucovinei, București, 1938, p. 81; *Facultatea de Teologie Ortodoxă Cernăuți (1875-1948)*, în Pr. lect. Dr. Mihai VIZITIU și Virginia POPA, *Istoria învățământului teologic superior din Moldova și Bucovina*, Trinitas, Iași, 2007, pp. 76-122.

- b. pentru Studiul biblic și Esegesea test. nou;
- c. pentru Dogmatică;
- d. pentru Teologia Morală;
- e. pentru Istoria bisericăscă;
- f. pentru Dreptul canonic;
- g. pentru Teologia practică;
- h. pentru limbele orientale.

Cele-l'alte obiecte de învățământ, alu caror studiu, după planul de învățământ, este obligat, se vor îmbiná, încâtú o va ertá acésta calificăciunea singuritelor personalităi, cu câte una dintre cadrele sistemisate.

Dupá aceea-și măsurá li-se póte împune profesorilor a prelege și asupra unor obiecte din învățământ neobligate.

Numai încâtú una séu alta ar fi cu neputință, se va purtá grijă pentru propunerea specialităților secundarie obligate și pentru disciplinele secundarie, a căror propunere este de dorit, prin numirea de profesori străordinari séu prin admiterea de docinți privați.

4. Asupra tuturor propunerilor făcútăii pentru denumirea de profesori séu pentru admiterea de docenți privați, are președintele țerei înainte de a le supune Ministeriului, a cere părerea Archiepiscopului din Cernăuți.

Părerea Archiepiscopului se va cere și de cătră Ministrul de cult și de instrucțiune, dacă acela ar voi să propună pentru úă profesurá úă persoană, carea nu e propusă de cătră facultate.

5. În caduri, în cari aședarea unei profesure nu este cu putință în calea chământării, se póte, în modú escepționalú, cu încuviințarea Ministerului de cult și de învățământú escrie unú esamenú scrisualú de concursú.

Temele de esamenú le determinéză făcultatea.

Escrierea concursului se face de Ministeriul de culút și de instrucțiune.

Elaboratele sântú de a se trámite făcútăii, carea le dejúdecă și convocă candidații, ce i-se parú apti, la unú colloquiú și úă pelegere de probă. Pe temeul rezultatelor ale acestor din urmă face făcultatea propunerea sa de asedare.

În caduri speciale se póte ertá colloquiul și prelegerea de probă, séu se póte, pentru ținerea acestora, delegá și altúinstitutú teologicú, dará se cere apre acésta încuviințarea Ministerului de cult și de instrucțiune, carele și în acéstá privință are a cere părerea Archiepiscopului.